

Sorulan sorular:

- Türkiye'deki üniversiteler dünya sıralamalarında ilk 100'e girebiliyor ama en üst sıralarda yer alamıyorlar. Bunun nedeni nedir?
- Dünya sıralamasında en iyiler arasına girmek için üniversiteler neler yapmalılar?
- Üniversiteleri dünya sıralamasında üst sıralara taşımak için YÖK veya devlet tarafından ne gibi katkıda bulunulması gerekiyor? Ne gibi teşvikler verilmeli?
- Dünya sıralamasında akademik açıdan üst sıralara çıkmanın en önemli koşulu nedir?

Görüşlerim:

Sıralamaların büyük çoğunluğu bilimsel makale ve atıf sayıları üzerine kurgulanmış olduklarından dünya üniversite sıralamalarında üst sıralara çıkmanın tek yolu araştırma programlarını güçlendirmektir.

En eski ve en popüler sıralama olan ARWU'da ilk 400'de maalesef hiç Türk üniversitesi bulunmamaktadır. Halbuki ekonomik büyüklüğü baz alırsak, Türkiye'den 7-8 üniversitenin ilk 400'e girebilmesi gerekmektedir. Kanımca bu sonuç köklü ve yaygın bir üniversite sistemi olan ülkemiz için bir yüz karasıdır. Öte yandan THE'nin hazırladığı "50 yaşından genç üniversiteler" sıralamasında iki Türk vakıf üniversitesi ilk 50'ye girmeyi başarmıştır. Görünen o ki, devasa devlet üniversitelerinin sınıfta kaldığı sıralamalarda ümidimiz genç ve küçük vakıf üniversitelerindedir.

Eğer ülkemizde birileri bu sıralamalarda yukarılarda olmayı hedefliyor iseler, başarının reçetesi gizli değildir:

1. Kalite yükselmesini engellediği için önde gelen araştırma üniversitelerinin reddettiği "kendi hocasını kendi yetiştirme" stratejisinden vazgeçip araştırma kültürü zengin üniversitelerden doktora almış akademisyenleri işe almak;
2. Araştırmacı akademisyenleri ders yükü ile ezmemek (yani haftada 10 veya 20 saat yerine 6 saat ders);
3. Araştırmacılar için gerekli insan kaynağını doktora programları, merkezler, ve doktora sonrası araştırma görevlileri ile sağlamak;
4. Gereken tesis altyapısını (kütüphane, laboratuvar vs.) kurmak, ve gereken araştırma fonlarını sağlamak;
5. "Ömür boyu memur" modelinden vazgeçip, araştırmacılar için performans dayalı bir ödül-ceza sistemi kurgulamak;
6. Nepotismi (kendi kabilesinden -- akraba, dost, parti, cemaat, vs.-- hoca atamayı veya terfi etmeyi) terkedip, sadece liyakata dayalı bir atama ve terfi sistemi geliştirmek.

Devletin bu reçeteye nerelerde katkıda bulunabileceği bellidir--yükseköğretim kanununda öğretim üyelerinin statüsünün değiştirilmesi ve araştırmacının fonlanması gerekmektedir. Ama herşeyden önce devletin üniversiteleri kontrol etme güdüsünü bir kenara bırakıp üniversite özerkliğini ve akademik özgürlükleri tanıması ve desteklemesi gerekmektedir. Ülkenin araştırma stratejisinin oluşturulmasında şimdiki gibi atanmış değil meslektaşları tarafından belirlenmiş bir bilimler akademisinin katkısına ihtiyaç vardır.

Çalışmadığı çok aşık olan "tek tip üniversite" modelinden vazgeçilmeli, üniversitelerin kendi misyonlarını belirlemesine izin verilmelidir. Bence 180 üniversite içinden en fazla 40 araştırma üniversitesi çıkabilir (gerekten sayı da bu civarda olabilir). Gerisi öğretime veya yerel hizmetlere odaklanabilir. Herkese azar azar araştırma desteği vererek az üretmektense, belirli sayıda üniversitenin seçilmiş araştırma merkezlerine veya gruplarına ciddi fonlar aktararak toplam araştırma çıktısını ciddi olarak yükseltmek mümkündür.

Araştırma çıktısını artırırken maalesef ülkemizde oldukça yaygınlaşmış olan akademik hırsızlığı önlemek için ciddi önlemler alınması da gerekmektedir. Sıralamalarda yükseleceğimiz derken intihalci veya kopyala-yapıştırıcı sözde akademisyenler yüzünden akademik dünyaya rezil olmamalıyız.